

«Bike, Bahn, Beiz» è in receipt per istorgias

Candreia scriva surmiran, sursilvan e tudestg – gist tenor la situaziun da vita

■ **(anr/vi) Anc pli curtas e pli concisas duain las istorgias en ses proxim cudesch esser. Quai ha Linard Candreia ditg l'emna passada a Turitg.** *Mevina Puorger* ch'organisescha mintga onn pliras prelecziuns a l'universitad ha envidà l'emna passada l'autur surmiran-sursilvan *Linard Candreia* a Turitg. En l'introducziun ha Puorger situà l'emprim cudesch da l'autur «Notizias da la Sicilia» en la tradiziun da la litteratura da viadis. Cuntradas estras hajan gia inspirà blers auturs a reflexiuns individualas. Ils Rumantschs enconuschian questa sort litteratura per part era en furma da brevs.

Candreia scrivia in stil schurnalistic cun tun objectiv. La vita privata restia savens en il zuppà, ha Puorger ditg. Era il cudesch «Crapa da sulada» s'enfilia en quest stil. Entras ils purtrets daventia la tempra sociala e politica dentant pli impurtanta.

Sistem BBB

Candreia ha prelegì a Turitg ord «Crapa da sulada» ed ha raquintà co ch'el raccolta sias istorgias. «Novanta pertschient da mias istorgias correspundan a la realitad.» El na possia betg seser sin il balcon ed inventar x-insatge. El dettia ora be mintga tschintg onns in cudesch perquai ch'el dovria temp da retschertgar. Las istorigas chattia el tenor il sistem BBB – «Bike, Bahn, Beiz».

Mevina Puorger ha envidà Linard Candreia ad ina prelecziun a l'universitad a Turitg.

FOTO C. CADRUVI

Sche Candreia va cun velo, cun tren u a baiver café, entaupa el ses protagonistas. El s'incontra cun il vegliander che sfundra en tristezza perquai che sia lingua e cultura va a schmerscha. Candreia incontra il Gualser ch'è il pli extrem purist da plets rumantschs. In auter um – Baldi – raquinta dal Volvo ch'el ama sco ina dunna.

Chanzun politica

La glied ord la massa èn las persunas da Candreia. El fa ord persunas simplas insatge spezial. Igl è sco da guardar sin ina sulada. «Nus avain l'impressiun che la sulada è lungurusa. Mintga crap para d'esser tuttina. Ma sch'ins guarda exact è mintga crap in original.»

«Mintgatant è in crap era in zic pli

luc ch'ins pudess prender ora el e fierer suenter ad insatgi», di Candreia ch'è stà exponì en Surselva sco president da la Partida socialdemocrata grischuna. Sia istorgia «Il sdrappa-placats» sa referescha a quel temp. Sch'el candidava per posts politics e pendiva si placats, eran quels l'autra damaun gia svanids. Il protagonist en «Il sdrappa-placats» di: «El ei

buc in dils nos, perquei sdrappel vinavon, vinavon, vinavon.»

Quest'istorgia haja el concepì sco chanzun. Ina giada laschia el cumponer ina melodia da pliras vuschs per la chanzun, ha Candreia ditg.

Sursilvan fructifitgescha surmiran

«Pertge scrivas pli pauc surmiran?» ha Puorger dumandà Candreia ch'è creschì si en Surmir. I saja in zic «l'art da s'aranschar», ha l'autur respundi. Ils diesch onns ch'el haja vivì en Surselva haja el scrit sursilvan. Las «Notizias da la Sicilia» vess el atgnamain scrit gugent en talian, damai ch'el saja stà da quel temp en l'Italia. Uss ch'el vivia a Basilea e giaja savens a far vacanzas en Surmir scrivia el puspè dapli surmiran.

«Igl è ina tragedia cun la litteratura surmirana», constatescha Candreia. I vegnia scrit pauc surmiran, forse perquai ch'ins vendia be ca. traitschient cudeschs. En quest connex appellescha el da mussar dapli solidaritad interruptantscha. El sez cumpria ils cudeschs da tuts idioms. «Nus stuain ans s'avrir.» Candreia è persvadì ch'els auters idioms fructifitgeschian l'agen idiom. Questa experienscha haja el fatg cun il sursilvan e cun ses surmiran.

Candreia vegn da descriver cun paucas construcziuns ils tratgs e la biografia d'ina persuna. En ses proxim cudesch scrivia anc pli concis, ha el ditg a Turitg.